

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Електронне наукове фахове видання
Випуск 20

Мукачево
2019

Ключові фактори оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів України

Щьокіна Євгенія Юріївна

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економічних систем
і управління інноваційним розвитком
Одеського національного політехнічного університету

Shchekina Evgeniia
Odessa National Polytechnic University

У статті досліджено фактори впливу на інноваційний розвиток регіонів України, виокремлені та систематизовані групи факторів залежно від того, яку функцію в загальному розвитку певної території вони виконують чи на досягнення якого критерію розвитку вони націлені, проведено аналіз стану інноваційного розвитку регіонів та виявлено основні регіональні проблеми, що його стримують. Визначено, що розвиток і взаємодія регіонів, відносини регіональних і центральних органів влади є одним із визначальних факторів довгострокового економічного розвитку країни. Зміцнення державності країни потребує створення господарського комплексу з ефективним використанням місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладнень. Обґрунтовано, що для успішного управління розвитком регіону потрібне ретельне вивчення факторів впливу на формування інноваційного розвитку регіонів, що дасть змогу проводити цілеспрямоване стратегічне управління та формувати програму стійкого розвитку країни.

Ключові слова: інноваційний розвиток, регіон, фактори, інновації, інноваційна діяльність.

Щекина Е.Ю. КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ОЦЕНКИ УРОВНЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье исследованы факторы влияния на инновационное развитие регионов Украины, выделены и систематизированы группы факторов в зависимости от того, какую функцию в общем развитии определенной территории они выполняют или на достижение какого критерия развития они нацелены, проведен анализ состояния инновационного развития регионов и выявлены основные региональные проблемы, сдерживающие его. Определено, что развитие и взаимодействие регионов, взаимоотношения региональных и центральных органов власти являются одним из определяющих факторов долгосрочного экономического развития страны. Укрепление государственности страны требует создания хозяйственного комплекса с эффективным использованием местных ресурсов, преимуществ территориального разделения труда и предотвращения осложнений. Обосновано, что для успешного управления развитием региона требуется тщательное изучение факторов влияния на формирование инновационного развития регионов, что позволит проводить целенаправленное стратегическое управление и формировать программу устойчивого развития страны.

Ключевые слова: инновационное развитие, регион, факторы, инновации, инновационная деятельность.

Shchekina Evgeniia. KEY FACTORS ASSESSING THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE

The article analyzes the factors of influence on the innovative development of the regions of Ukraine, the isolated and systematized groups of factors, depending on what function they perform in the general development of a particular territory or on which achievement of the criterion of development they are aimed, the analysis of the state of innovation development of the regions was carried out and the main regional problems were identified that hold him back. It is determined that the main means of solving a wide range of problems in almost all spheres of life and characterizes the quality of the entire socio-economic system of the country and its regions. Expanding the scope of innovation in the economy will depend on the maximum possible use of extrabudgetary sources of funding, along with own funds of enterprises and the growing demand for scientific and technological achievements. In general, it can be noted that the most effective way to ensure the prosperity of the regions and increase their development is to adapt the results of scientific and production activities to market requirements, to formulate a policy of sustainable development of the region through innovations in the field of management, production and sales. Significant influence on the level of innovation development in the region determines the share of state participation in the management of innovation processes in the region. It is determined that development and interaction of regions, relations between regional and central authorities is one of the determining factors of long-term economic development of the

country. Strengthening the statehood requires the creation of an economic complex with the effective use of local resources, the benefits of territorial division of labor and prevention of complications. It is substantiated that for the successful management of the development of the region, careful study of the factors of influence on the formation of innovative development of the regions is necessary, which will allow to carry out purposeful strategic management and formulate a program of sustainable development of the country.

Key words: innovation development, region, factors, innovations, innovative activity.

За сучасних умов основним фактором економічного розвитку є стрімке зростання темпів науково-технічного прогресу. Впровадження інноваційних технологій повинно передбачати формування ефективної системи розвитку території з підвищення темпів соціально-економічного розвитку. Розвиток території залежить від рівня інноваційної діяльності, яка охоплює мобілізацію трудових, фінансових, матеріальних і організаційно-управлінських ресурсів, посилення соціального захисту населення, відновлення соціальної інфраструктури, розвиток підприємництва, збереження екологічної стабільності.

Забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів, зростання національного виробництва та адаптація до радикальних змін з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку можливі за умови впровадження інноваційних інструментів управління процесами діяльності регіонів. Масштаб та інтенсивність процесу відновлення системи управління в регіонах залежать від мінливості навколишніх умов, а також від системи управління, від цілей певного регіону й інших внутрішніх характеристик, оскільки будь-які інноваційні зміни визначаються зовнішніми і внутрішніми умовами діяльності регіону. В Україні на сучасному етапі розвитку є значна кількість передумов для досягнення високих показників інноваційного розвитку, тому «перехід до інноваційної моделі розвитку» економіки, яка є характерною ознакою сучасного етапу розвитку світової економіки, відображає можливість створення ефективного розвитку території та регіонів країни.

Постановка проблеми. Для української економіки характерний досить низький рівень готовності до інноваційної діяльності, освоєння і використання інновацій та розвитку інноваційних проектів. Таким чином, ступінь розвиненості всієї міської інфраструктури та розвиток територій у сучасних умовах трансформації соціально-економічного стану в Україні та її регіонів стає одним із головних напрямів та досконалим засобом досягнення економічного зростання. Особливого значення набуває забезпечення розвитку терито-

рій та національної економіки загалом через підвищення ефективності функціонування регіонів на основі запровадження інноваційних чинників в усіх сферах господарювання, в тому числі і в систему управління розвитком регіонів, з урахуванням взаємодії позитивних і негативних факторів. Саме тому проблеми методичного забезпечення оцінки впливу факторів екзо- та ендогенного характеру набувають сьогодні особливо актуального значення. Саме в умовах кризових явищ, що охопили економіку України, стає необхідним виявити та проаналізувати фактори, які стимулюють або стримують інноваційний розвиток регіонів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженню ролі та регіональним аспектам іноваційного розвитку в економічній системі регіонів, проблемам визначення та аналізу факторів, що перешкоджають і сприяють інноваційній діяльності, присвячено низку наукових праць. Зокрема, П. Беленького, Є. Бойка, І. Буднікевич, З. Варналія, М. Долішнього, М. Кизима, Л. Ковальської, О. Козирєвої, В. Лучика, Д. Стеценка, С. Шульц, Л. Яремко, Т. Уманець та ін. Можна стверджувати, що на основі цих праць сьогодні відбувається становлення наукового напрямку, що вивчає трансформацію соціально-економічних відносин, форм і видів підприємництва, нових способів управління цими процесами, й оскільки методичне підґрунтя у цьому напрямі знаходиться в стадії формування, це і викликає потребу в глибокому науковому опрацюванні цієї проблематики.

Мета роботи. Розкрити сутність та проаналізувати фактори, які впливають на інноваційний розвиток регіонів. Для досягнення цієї мети необхідно оглянути і проаналізувати літературні джерела на цю тематику, згрупувати та систематизувати фактори й умови, що впливають на регіональний розвиток узагалі та зокрема.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна модель розвитку економіки країни визначається станом та рівнем розвитку інноваційної діяльності в економіці різних регіональних рівнів. Нині інноваційна діяльність є важливим фактором успішного економічного

розвитку території, метою якого є формування та ефективне використання інноваційного потенціалу. Говорячи про розвиток, як правило, йдеться про якісь зміни на краще, і насамперед в економічній сфері. Кількісні зміни вказують на економічне зростання, якісні – на отримання відповідною економічною системою нових характеристик. Тому за усвідомлення необхідності поліпшення ефективності економічної діяльності як основи розвитку території вагомим резервом є саме інноваційна діяльність кожного з регіонів і фактори, які впливають на неї.

Інноваційна діяльність територій вимагає належного організаційно-економічного забезпечення, що передбачає створення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації, постійного поліпшення, вдосконалення і нових підходів до системи управління. Ці заходи не завжди приводять до впровадження інновацій, але необхідні для їх створення, оскільки інноваційний процес може впливати на низку факторів, які можуть як перешкоджати, так і сприяти розвитку інноваційної діяльності регіону.

Інноваційний розвиток регіону – це сталий процес постійних змін економічного потенціалу регіону в напрямі покращення та оптимізації просторових господарських характеристик відповідно до наявності та розміщення ресурсної бази для забезпечення високого рівня життєдіяльності людини та збереження природного середовища [1]. Іншими словами, процес створення, освоєння і поширення інновацій називається інноваційною діяльністю, що полягає в розробленні і реалізації результатів науково-технічних досліджень у вигляді нового продукту (послуги) або нового технологічного, організаційного, управлінського процесу. Він являє собою послідовність дій з ініціації інновації, з розроблення нових продуктів і операцій щодо їх реалізації на ринку і з подальшого поширення результатів, оскільки інноваційна діяльність протікає під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, то вважаємо за доцільне їх дослідження [2].

В основі розвитку регіону лежать зв'язки між його суб'єктами, що приводять до відтворювальних процесів. Основними регіональними відтворювальними циклами є відтворення трудових ресурсів, кредитно-грошових та інвестиційних ресурсів, природних ресурсів, виробничих і соціальних послуг, інформа-

ційних послуг та інноваційної інфраструктури.

Під час вивчення регіонального виміру інноваційного розвитку суб'єктів господарювання слід зазначити, що кожен фактор впливає на його розвиток [3]. Для успішного інноваційного розвитку регіонів необхідне ретельне вивчення факторів, що перешкоджають і сприяють йому. Під факторами слід розуміти безліч причин, що викликають зміни у розвитку регіонів і визначають характер процесів, які відбуваються в них. Дослідниками запропоновано велику різноманітність підходів до аналізу факторів, що впливають на регіональний розвиток узагалі та зокрема. Узагальнюючи різноманітні підходи, нами було виокремлено групи факторів, що впливають на необхідний сектор впровадження інновацій. Фактори регіонального розвитку – це суттєві умови, які необхідно брати до уваги під час вивчення або вирішення конкретної проблеми регіональної економіки. Фактори розвитку території мають економічний і соціальний зміст залежно від того, яку функцію в загальному розвитку певної території вони виконують чи на досягнення якого критерію розвитку вони націлені. Важливим є те, що регіон є місцевістю, яка розвивається під впливом групи факторів, які можна поділити на внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні) фактори розвитку (рис. 1).

До внутрішніх факторів розвитку регіону належать природно-ресурсні фактори, які характеризуються станом й оцінками земельних, водних, лісових, мінерально-сировинних, оздоровчих і рекреаційних ресурсів та станом природного середовища. Оцінку природно-ресурсних факторів на основі визначення рівня та ефективності використання можна оцінити показниками оцінки земельних, водних, лісових, мінерально-сировинних, оздоровчих та рекреаційних ресурсів. Економічні фактори можна оцінити за обсягами, структурою, рівнем використання, часткою наукоємних інвестиційно-спроможних галузей і підприємств, здатних до реалізації інноваційної моделі економічного зростання, ступенем кваліфікації трудових ресурсів, потужністю, технічним станом та ін. Вагомим чинником підвищення доходності регіону є туристична сфера, яка оцінюється за наявністю, кількісною та якісною характеристикою історико-культурних, природно-кліматичних та медико-санитарних умов, лікувально-оздоровчих ресурсів, розвитком туристичної інфраструктури. У 2017 році загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організа-

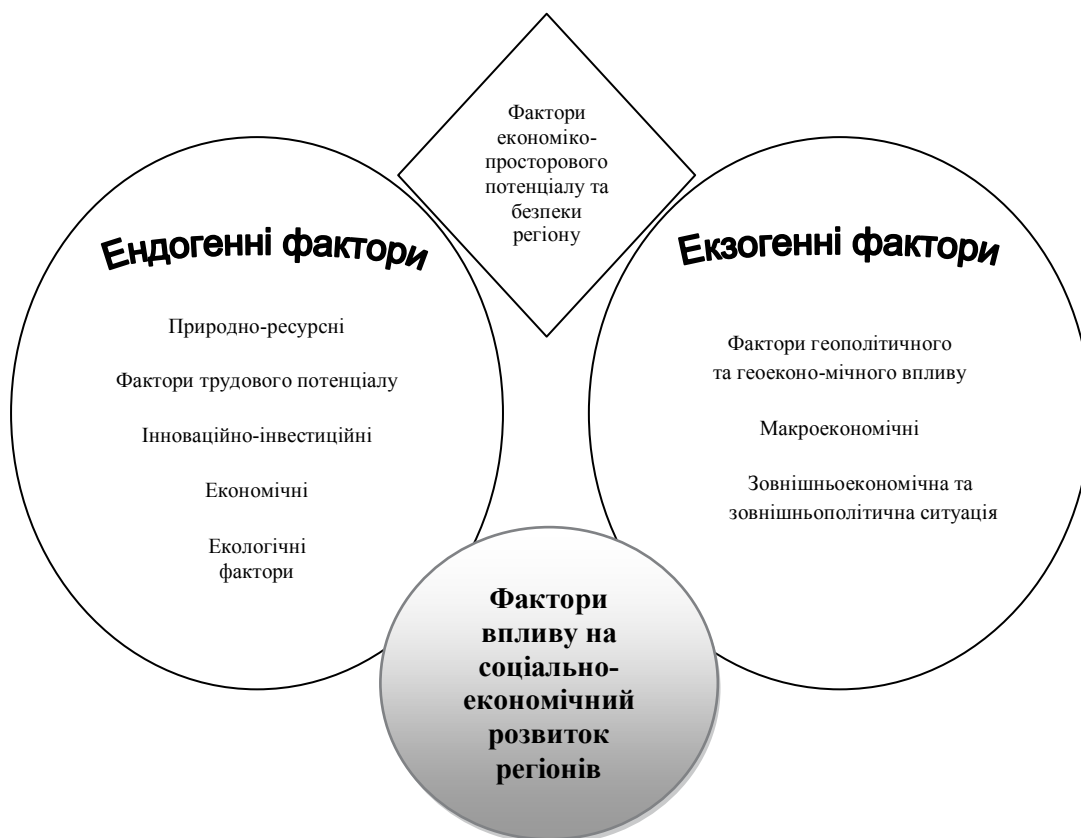

Рис. 1. Фактори впливу на інноваційний розвиток регіонів

цій становив 13 379,3 млн. грн, у тому числі витрати на оплату праці – 7152,9 млн. грн, інші поточні витрати – 5444,6 млн. грн, капітальні витрати – 781,8 млн. грн, з них витрати на придбання устаткування – 659,1 млн. грн. Частка фінансування витрат на виконання НДР за рахунок державного бюджету становила 35,4% (у 2016 р. – 32,1%). Упродовж 2017 р. на підприємствах та в організаціях, які здійснювали НДР, кількість виконавців таких робіт становила 94,3 тис. працівників (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру). За попередніми розрахунками, питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,45%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%. За даними 2016 року, частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,25%, Австрії – 3,09%, Німеччині – 2,94%, Данії – 2,87%, Фінляндії – 2,75%, Бельгії – 2,49%, Франції – 2,25%; меншою – у Македонії, Латвії, Румунії, Кіпрі та Мальті (від 0,43% до 0,61%) [4].

Розвиток підприємництва та малого бізнесу, який є складником економічних факто-

рів (рис. 3), залежить від створених умов на місцевому рівні, тому динаміка показників цієї сфери за останні роки характеризується зростанням кількості суб'єктів. За даними Державної служби статистики України станом на 2016 р. частка малих підприємств становила 322 920 одиниць, тобто 95,5% від загальної кількості, середніх – 14 937 (4,4%), великих – 399 (0,1%) [4].

Інноваційно-інвестиційні фактори оцінюються за показниками наявності упроваджуючих, інформаційних, дослідно-експериментальних, науково-дослідних, проектних організацій, вищих навчальних закладів, їх відповідності спеціалізації економіки регіону, кількості та якісної характеристики наукових кадрів, наявності наукових розробок світового рівня, кількості отриманих патентів [5].

Упродовж 2017 року наукові дослідження і розробки в Україні виконували 963 організації, 45,8% з яких належали до державного сектору економіки, 39,0% – підприємницького, 15,2% – вищої освіти [4].

Відсутність коштів та стимулів до запровадження перспективних наукових розробок, спрямованих на використання альтернативних факторів регіонального розвитку

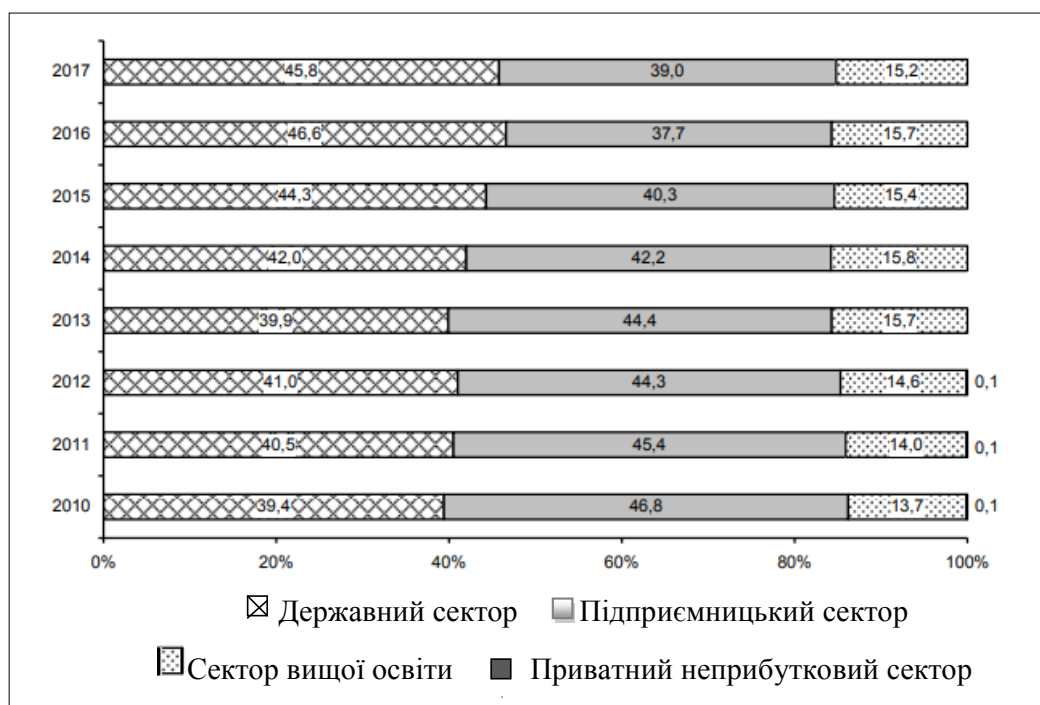

Рис. 2. Розподіл кількості організацій, що здійснювали наукові дослідження і розробки, за секторами діяльності, %

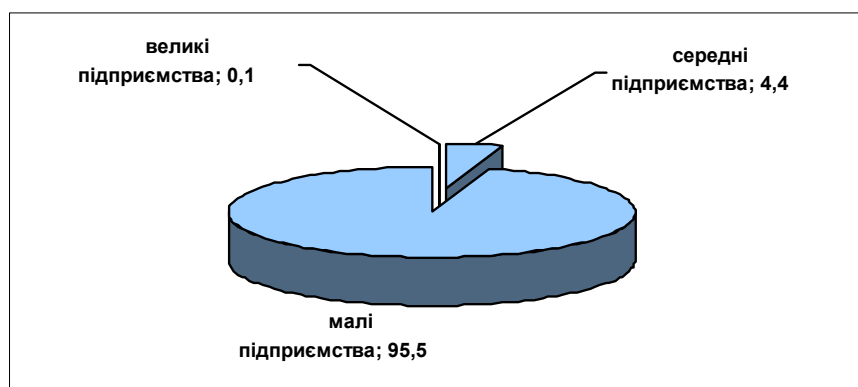

Рис. 3. Розподіл підприємств за розміром у 2017 р., %

привело економіки окремих (більшості) регіонів України до інноваційної відсталості [6]. У підсумку сьогодні регіональні економіки не в змозі задовольнити внутрішній попит, у країні збільшується залежність від імпорту, збільшується регіональна диференціація щодо рівня розвитку регіонів. Інноваційній діяльності потрібна підтримка держави як у вигляді прямих державних інвестицій, так і у вигляді податкових пільг. У цьому полягає фактор державної підтримки інновацій. Завдяки створеним свого часу фінансовим пільгам для іноземних інвестицій стався бурхливий розвиток таких країн і регіонів, як Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг. Важливу роль відіграв фінансовий фактор

у розвитку країн: Польщі, Угорщини, Чехії, Словенії, країн Балтії.

У регіонах України окремою проблемою є створення механізму фінансової автономії місцевого самоврядування (табл. 1). Важливе місце займає фактор інфраструктури (сукупності галузей, підприємств, організацій, видів діяльності, які забезпечують та створюють умови для нормального функціонування регіональної економіки та життєдіяльності людей).

Фактори трудового потенціалу території включають визначення наявної та прогнозованої кількості та вікової структури трудових ресурсів, їх кваліфікації, зайнятості та стану на ринку праці (кількість та рівень безробіття

Таблиця 1

Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад Одеської області

Назва об'єднаної громади	Населення тис. осіб	Валові доходи на 1 особу, грн.	Базова/реверсна дотація, тис. грн.	Відсоток дотаційності бюджету (фінансова залежність від державного бюджету), %	Видатки розвитку (капітальні видатки), тис. грн.	Питома вага видатків розвитку у власних ресурсах ОТГ (без субвенцій), %
Біляївська	13,5	1956	-636,0	0	3309,4	12,5
Красносільська	10,9	1946	1556,1	7	8591,06	37,6
Тузлівська	2,6	1743	886,8	16	933,9	17,3
Маразлівська	6,0	1423	1903,0	18	0,0	0,0
Новокалчевська	2,3	1415	248,4	7	0,0	0,0
Великомихайлівська	12,8	1187	2612,3	15	4321,1	24,3
Балтська	32,9	1166	7092,4	16	1965,0	4,3
Розквітівська	4,3	116	1080,3	24	0,0	0,0
<i>Разом по області</i>	<i>85,5</i>	<i>1452</i>	<i>14743,3</i>	<i>13</i>	<i>19121,1</i>	<i>12,0</i>

тощо). Трудові ресурси – важливий фактор розвитку економіки країни загалом, оскільки це специфічний і найважливіший з усіх видів економічних ресурсів. Як фактор економічного розвитку трудові ресурси – це сукупність здатних до праці людей, що мають визначені професійні навички і знання і можуть використовувати їх у трудовому процесі. Ця група факторів належить до числа найважливіших у розвитку регіонів, тому що вони визначають розвиток демографічного і трудового потенціалу території, їхнє освоєння, рівень розвиненості. Недостатність кваліфікованих науково-технічних кадрів є фактором, що негативно впливає на інноваційний розвиток України. Загальна демографічна ситуація в регіонах України сьогодні характеризується депопуляцією населення: зниженням народжуваності, підвищенням смертності, деформацією вікової структури.

Екологічні фактори, або фактори природного середовища, характеризуються рівнями забруднення водного та повітряного басейнів, ґрунтів, обсягами накопичення всіх видів відходів та їх видовою структурою, акустичного дискомфорту, електричних і магнітних полів, випромінювання й опромінювання, потужністю, структурою та перспективами нарощування елементів екологічної мережі (заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, заказники, екологічні коридори тощо).

Для економічного стану регіону та соціального становища зайнятості населення важливе значення має показник просторового розміщення й функціонування трудових ресурсів як рівня розвитку людського капіталу в регіонах (рис. 4).

Серед факторів, що є органічним поєднанням як екзо- так і ендегенного впливу особливе місце посідають фактори економіко-просторового потенціалу та безпеки регіону. Просторовий потенціал є каркасом розвитку регіону, визначається шляхом виявлення основних векторів соціально-економічного розвитку, спрямуванням інвестицій, формуванням міжнародних транспортних коридорів, зон стимулюючого впливу та інших інфраструктурно-комунікаційних магістралей.

Природно-ресурсна безпека формується під впливом структури та розміщення потенційно-небезпечних об'єктів, параметрів зон ризику та наслідками потенційних надзвичайних ситуацій, вартістю та джерелами фінансування запобіжних заходів.

До зовнішніх (екзогенних) факторів розвитку регіону нами віднесено такі.

1. Вигідність гео економічного та геополітичного положення регіону в системі прилеглих регіонів або країн – визначається наявністю мережі міжнародних транспортних коридорів, загальнодержавних та міжрегіональних комунікаційних магістралей тощо.

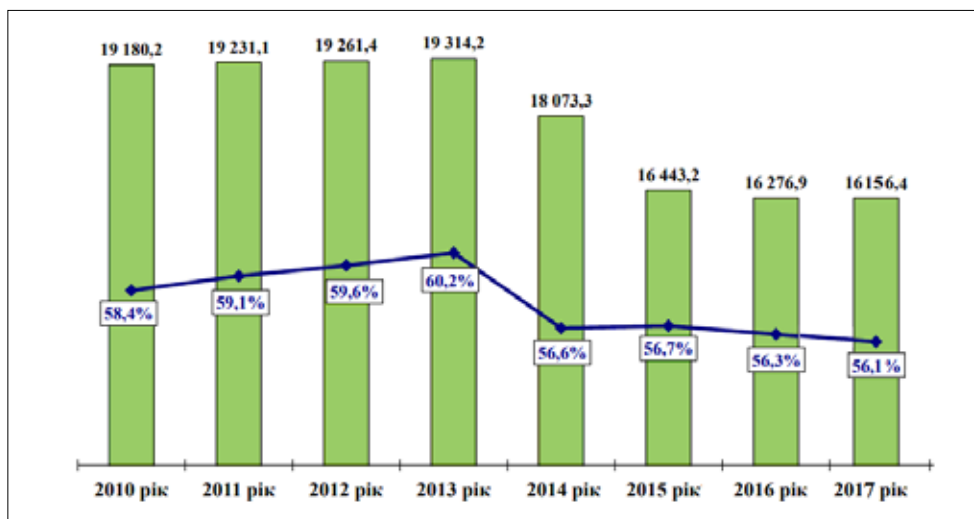

Рис. 4. Зайняте населення у віці 15–70 років та рівень зайнятості населення за 2010–2017 рр.

Джерело: систематизовано на основі [4]

2. Вплив (реальний та прогнозований) макроекономічної ситуації оцінюється за результатами розвитку економіки країни, кон'юнктури внутрішнього ринку, соціально-політичної стабільності в державі тощо.

3. Вплив (реальний та прогнозований) зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної ситуації оцінюється на основі здійснення якісної та кількісної характеристики зовнішніх відносин, міжрегіональних та зовнішньоекономічних зв'язків (включаючи участь у транскордонному та міжрегіональному співробітництві), оцінки кон'юнктури світового ринку, зовнішньополітичної ситуації в країнах, що є основними діловими партнерами, тощо.

Нині розвиток і взаємодія регіонів, відносини регіональних і центральних органів влади є одним із визначальних чинників довгострокового економічного розвитку країни. Зміцнення державності країни потребує створення господарського комплексу з ефективним використанням місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладнень. Аналіз стану та тенденцій економічного і соціального розвитку регіонів дає змогу визначити короткострокові і стратегічні завдання регіонального розвитку, прийняти ефективні рішення з питань його регулювання. Таким чином, для успішного управління розвитком регіону потрібне ретельне вивчення факторів впливу на формування соціально-економічного розвитку регіону, що дасть змогу проводити цілеспрямоване стратегічне управління та формувати програму стійкого розвитку країни.

Стимування інноваційної розвитку регіону пояснюється насамперед обмеженістю джерел його фінансування, пов'язаною з фінансово-економічною нестабільністю в державі та кризовим станом більшості підприємств, які змушені реалізовувати інноваційні процеси за рахунок власних коштів. Відсутність власних коштів у підприємств для фінансування інновацій доповнюється іншими чинниками – високими кредитними ставками та неспроможністю отримання довготермінових кредитів, теперішнім масовим банкрутством банків. Не досить використовуються в Україні непрямі заходи стимулювання впровадження інновацій [6].

Інноваційний розвиток є основним засобом вирішення широкого кола проблем майже в усіх сферах життєдіяльності і характеризує якість усієї соціально-економічної системи країни та її регіонів. Розширення масштабів впровадження інновацій в економіку залежатиме від максимально можливого використання позабюджетних джерел фінансування поряд із власними коштами підприємств та зростанням попиту на науково-технічні досягнення. Загалом можна відмітити, що найбільш ефективний шлях забезпечення процвітання регіонів і підвищення їхнього розвитку – це адаптація результатів науково-виробничої діяльності до вимог ринку, формування політики стійкого розвитку регіону за рахунок інновацій у сфері управління, виробництва й збуту. Істотний вплив на рівень інноваційного розвитку в регіоні здійснює частка державної участі в управлінні інноваційними процесами

в регіоні. Основним документом, який визначає напрям державного регулювання у сфері інноваційного розвитку, є закон України «Про інноваційну діяльність» [7].

Висновки. Розглянувши фактори, що впливають на інноваційний розвиток регіонів, можна дійти висновку, що необхідно виділити такі їх основні характеристики: тісний взаємозв'язок окремих груп факторів між собою; складність чинників кожної розглянутої групи, ускладненість або відсутність їх кількісного виразу. Як правило, одна група факторів може впливати, тобто проявляти себе через інші фактори. Облік розглянутих факторів дає змогу більш цілеспрямовано керувати інноваційними процесами в різних сферах їх реалізації. В умовах удосконалення управління інноваційним розвитком регіонів різко посилюється роль організаційно-управлінських аспектів. Регіон і управління інноваційною діяльністю регіону, розвитком інноваційного

потенціалу, ефективно забезпечення всього комплексу здійснення інновацій приводить до вирішення проблеми забезпечення соціально-економічного розвитку економіки загалом.

Визначальна роль інновацій у розвитку регіону в умовах сучасної економіки докорінно змінює її діяльність. Процеси обґрунтування та виявлення факторів, що впливають на інноваційний розвиток, стають основою конкурентоспроможності, приводять до підвищення ефективності системи розвитку регіону, сприяють системному процесу якісних змін у розвитку самих територій та їхнього реального сектору. Натепер ясно, що перспективний інноваційний розвиток в країні залежатиме від позитивних змін у тенденціях темпів зростання рівня інноваційного розвитку регіонів, враховуючи фактори впливу та відповідаючи концепціям прогресивних напрямів науково-технічного розвитку розвинутих країн світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жижор О.Б. Формування інноваційної політики розвитку регіонів та механізми її реалізації: автореф. дис. ... д.е.н.: спец. 08.00.05. Інститут регіональних досліджень НАН України. Львів, 2010. 41с.
2. Михненко А. М. Інновації в управлінні суспільним розвитком : навч. посібник. Київ : НАДУ, 2009. 116 с.
3. Соловйов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія / за ред. В.П. Соловйов, Г.І. Кореняко, В.М. Головатюк. Київ: Фенікс, 2008. 224 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність України: стат. зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2018. 178 с.
5. Chizhov V. Institutional and innovative aspects of regional development. *Proceedings of Kirovohrad National Technical University: Economics*. 2005. Vol. 8. P. 92–100.
6. Семів Л.К. Інтелектуально-інноваційний розвиток регіону в контексті євроінтеграції / за ред. Л.К. Семів. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2009. 483 с.
7. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економіка України*. 2006. № 8. С. 35–47.

REFERENCES:

1. Zhihor O.B. Formuvannya innovacijnoyi politiki rozvitku regioniv ta mehanizmi yiyi realizaciyi: avtoref. dis. ... d.e.n.: spec. 08.00.05. Institut regionalnih doslidzhen NAN Ukrayini. Lviv, 2010. p. 41
2. Mihnenko A. M. Innovaciyi v upravlinni suspilnim rozvitkom : navch. posibnik. Kiyiv : NADU, 2009. p. 116
3. Solovjov V.P. Innovacijnij rozvitok regioniv: pitannya teorii ta praktiki: monografiya / za red. V.P. Solovjov, G.I. Korenyako, V.M. Golovatyuk. Kiyiv: Feniks, 2008. p. 224
4. Naukova ta innovacijna diyalnist Ukrayini: stat. zb. / Derzh. sluzhba statistiki Ukrayini. Kiyiv, 2018
5. Chizhov V. Institutional and innovative aspects of regional development. *Proceedings of Kirovohrad National Technical University: Economics*. 2005. Vol. 8. P. 92–100.
6. Semiv L.K. Intelektualno-innovacijnij rozvitok regionu v konteksti yevrointegraciyi / za red. L.K. Semiv. Lviv: Institut regionalnih doslidzhen NAN Ukrayini, 2009. p. 483.
7. Petrina M. Bazovi umovi stvorenniya innovacijnoyi modeli rozvitku ekonomiki Ukrayini. *Ekonomika Ukrayini*. 2006. № 8. pp. 35–47.